

NORGES VASSDRAGS- OG ENERGIDIREKTORAT (NVE)
Postboks 5091
Majorstua
0301 OSLO

Støren 24.08.2020

Gaula Fiskeforvaltning
Svartøya 13
7290 Støren

Høringsuttalelse revisjon Lundesokna ref 201203836-15

Gaula Fiskeforvaltning er administrasjonen til Gaula Elveeierlag. Gaula Elveeierlag består totalt av 687 rettighetshavere tilknyttet anadrom strekning i Gaulavassdraget. Lundesokna inngår pr i dag ikke som en del av denne forvaltningen, men dette vil bli aktualisert ved revisjon av bruksordning for Gaulavassdraget. Gaula er et vassdrag med lokal forvaltning og oppfyller de krav som kreves for å drive dette.

Gaula er vernet gjennom verneplan III for vassdrag. Gaula har spesielt store verdier knyttet til fisk og fiske, og formålet med vernet er å ivareta de store verdiene knyttet til bla biologisk mangfold, friluftsliv, landskapsbilde og kulturminner, samt å ta vare på variasjonen i vassdraget. Vassdragsvernet er primært en beskyttelse mot vannkraftutbygging, men det skal også vektlegges å bevare verneverdiene mot andre typer inngrep. Dette er nærmere presisert i rikspolitiske retningslinjer for verna vassdrag (St.prp. nr. 32 (2006-2007)).

Gaula er et Nasjonalt laksevassdrag og Lundesokna er en betydelig sideelv til Gaula. Nasjonale laksevassdrag er opprettet av Stortinget for å gi de viktigste laksebestandene særlig beskyttelse. «Laksen i disse elvene skal forvaltes slik at naturens mangfold og produktivitet bevares, og faktorer som truer laksen skal identifiseres og fjernes. Der dette ikke er mulig, skal trusselfaktorenes virkning på laksebestandenes produksjon, størrelse og sammensetning motvirkes eller oppheves gjennom tiltak. I de nasjonale laksevassdragene er det ikke tillatt med nye tiltak og aktiviteter som kan skade villaksen. Målet er å gjenoppbygge laksebestandene til en størrelse og sammensetning som sikrer mangfold innen arten og utnytter dens produksjonsmuligheter.» I de nasjonale laksevassdragene skal føre-var-tilnærmingen legges til grunn av alle involverte sektorer, og den som forvolder skade skal gjenopprette eller kompensere for den. Og dette er rammene for hvordan lakseressursene skal forvaltes til «størst mulig nytte for samfunnet, rettighetshavere og fritidsfiskere».

Videre slår proposisjon fast at det er i forbindelse med revisjoner og fornyelse av vannkraftkonsesjoner at situasjonen for villaksen kan forbedres. Så når turen nå er kommet til Lundesokna, forventer vi en forbedring av situasjonen for anadrom fisk i vassdraget. NVE og Miljødirektoratet gav i sin rapport 49/2013 Lundesokna nest høyeste prioritet for revisjon. I rapporten står det om reguleringen: «Nedre del av Lundesokna er potensielt gyteområde/oppveksthabitat for laks og sjørørret, men er sterkt påvirket av effektkjøring og manglende minstevannføring (med unntak av til settefiskanlegg)». Gaula Fiskeforvaltning er enig med fagdirektoratene: Lundesokna er sterkt påvirket av effektkjøring. Og den har i dag et stort uutnyttet potensial på bakgrunn av påvirkninger gjennom kraftregulering. Både minstevannføring og krav til myke overganger i vannføringsendringer er fraværende. Dette gir stor negativ påvirkning både for fisk og bunndyr. Effekten av dette er godt dokumentert, da Lundesokna er en av pilotelvene hvor effektene av effektkjøring er forsket på (forskningen er summert opp i NINA Temahefte nr. 62 «Miljøvirkninger av effektkjøring: Kunnskapsstatus og råd til forvaltning og industri»). I tillegg er det svært liten vannføring når kraftverket står og det er lite tilsig i restfeltet nedstrøms Sokna inntaksdam. Få naturlige kulper på strekningen gjør at det blir store tørrfallsområder når kraftverket stanser.

Dette er bakgrunnen for at vi ønsker å fremme en del krav med hensyn til disse elementene, samt at vi også ønsker å fremme en del synspunkter av prinsipiell viktig karakter.

Om man tar utgangspunkt en produksjon av 7 smolt pr 100 m² vil Lundesokna ha et potensiale på en fiskeproduksjon på 2100 smolt pr år. Dette er betydelig og ville utgjort en markant forskjell i fiskeproduksjonen i nedre deler av Gaulavassdraget. Men det forutsetter en godt tilpasset vannbruk!

Av prinsipiell karakter ønsker vi:

- Regulant har et ansvar for tilstanden i hele anadrom strekning nedstrøms Singsås pga fraføring av vann. De siste sesongene har vist at vann er en knapphet i perioder med ekstrem tørke. Fraføring av vann gir negativ påvirkning både på fiskeproduksjonen, rekreasjonsverdien og næringsaktiviteten i vassdraget.

I revisjonssaken knyttet til Lundesokna krever vi:

- Dagens smoltutsettinger bør avvikles. Den reviderte konsesjonen må ha et vilkår om at de konsesjonspålagte ressursene som har vært rettet mot fiskeutsettingene, i framtiden brukes til fysiske tiltak som vil ha en positiv effekt for naturlig rekruttering på de berørte elveområdene: De fysiske tiltak bør gjennomføres både i Lundesokna, men også i andre deler av anadrom strekning som er påvirket av vannbruken i Lundesokna. Eksempelvis bør det utføres tiltak som holder igjen vann ved en reduksjon i vannføringen. De data som er tilgjengelig på effekten av dagens smoltpålegg tilsier at dette er et tiltak med lav kost/nytteeffekt både biologisk og økonomisk.
- Et fornuftig nivå for minstevannføring i Lundesokna nedstrøms Sokna kraftverk må utredes. Kunnskapsgrunnlaget man har pr i dag er ikke tilstrekkelig for å fastsette minstevannføring. Derfor må det et midlertidig manøvreringsreglement med en undersøkelsesperiode på plass. Dette reglementet bør ha en prøvetid på minst 5 år. Og i denne perioden skal konsesjonæren finne ut hvilke tiltak som er rett og hvilken vannmengde som må slippes, for å sikre optimal naturlig produksjon av både laks og sjørørret.

- Myke overganger må få prioritet: Overgangene i vannføring er pr i dag den største biologiske utfordringen i Lundesokna. Det må ikke skje endringer i vannstanden over 5 cm pr time.

Gaula Fiskeforvaltning har gjennom omfattende overvåkningsarbeid fått frem et godt kunnskapsgrunnlag for bestandsstatus til de anadrome arter i vassdraget. Laks og sjøørret er i Gaula under et sterkt press – fra mange hold – og bestanden må håndteres med stor varsomhet. For eksempel har sjøørret har siden 2009 vært fredet pga liten og sårbar bestand og har dermed ikke vært beskattet. Det høstbare overskuddet av laks er kraftig redusert og gir bla utslag i en sterkt regulert fiskeaktivitet for å nå gytebestandsmålet i vassdraget. Til tross for en sterk regulering er reproduksjonen svekket gjennom de siste år. Alt dette tilsier at vi ikke har fiskeproduserende arealer å avse.

Med vennlig hilsen:

Torstein Rognes
Daglig Leder
På vegne av Styret i Gaula Fiskeforvaltning